

A Covid-19-járvány 2020 márciusa és novembere között bekövetkezett foglalkoztatási és gazdasági hatásainak bemutatása Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gépjármű-, és alkatrész-kereskedéssel foglalkozó vállalatainak körében¹

Presentation of Employment and Economic effects of the Covid-19 Epidemic between March and November 2020 among Companies Dealing with Car and Parts Trade in Szabolcs-Szatmár-Bereg County

MAKLÁRI E.¹, BÉRESNÉ B.²

¹Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, hallgató, eszter.maklari@gmail.com

²Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, beresne.martha.bernadett@econ.unideb.hu

A 2020 tavaszán jelentkező Covid-19-járvány szinte a világ minden pontján jelentős gazdasági, társadalmi változásokat hozott. Kutatómunkánk során a koronavírus gazdasági és foglalkoztatási hatásait vizsgáltuk Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gépjármű-, és alkatrészkereskedéssel foglalkozó vállalatainak körében a 2020 márciusa és novembere közötti időszakban. A szekunder adatgyűjtés mellett a primer kutatómunka során a megyei székhelyű cégek gazdasági vezetőivel és munkavállalóival kérdőíves felméréseket és mélyinterjúkat készítettünk. Munkánk során kiemelt figyelmet fordítottunk arra, hogy felmérjük milyen változásokat hozott a pandémia a vállalatok mérlegkételeinek, forgalmának alakulásában, hogyan érintette meglévő hiteleik visszafizetési kötelezettségeinek, valamint hitel- illetve támogatásfelvételi hajlandóságainak az alakulását. Emellett vizsgáltuk azt is, hogy a járványügyi intézkedések milyen hatással voltak a munkavállalók munkavégzésének módjára, a számukra nyújtott juttatások értékének alakulására. Mindezen folyamatokból általános következtetést vontunk le, és azt összevetettük a vizsgált szektor 3 benchmark szereplőjével.

¹ „AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-20-1 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT

Kulcsfogalmak: gépjármű-, és alkatrészkereskedés, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, pandémia, mérlegtételek, munkarendváltás

The outbreak of the Covid-19 pandemic during the spring of 2020 entailed major economic and social changes all over the world. In this study, our goal is to investigate the impacts of the Covid-19 pandemic on the labor market and the economy with relation to the automotive industry and car dealership between March of 2020 and November of 2020 in Szabolcs-Szatmár-Bereg County. Apart from secondary data collection, this research also relies on primary data collection methods, including self-administered questionnaires and interviews, all conducted with several employees and finance directors, employed by the automotive companies, who present in the county. The focus of this research is to study how the pandemic affected the balance sheets and the gross revenue of these companies; how it altered the repayment obligation of their current loans and how it influenced their willingness to enter into new loan agreements or relief options offering financial assistance. Apart from these factors, this research also studies how the pandemic restrictions affected the work schedule and the benefits of the employees. From all these processes, we drew a general conclusion and compared it with the 3 benchmark participants of our examined sector.

Key terms: cars trading and parts of the vehicle trading, Szabolcs-Szatmár-Bereg County, pandemic, balance sheets, changing work schedules

Bevezetés

A Covid-19-járvány által okozott, első magyarországi regisztrált megfertőződött beteget követően 2020. március 11-én a kormány országos vészhelyzetet hirdetett ki hazánkban. Ezzel egy különleges jogrend lépett életbe, amely csak tovább nehezítette az amúgy is kihívásokkal teli időszakban lévő autóipar, autókereskedelem helyzetét nemcsak hazánkban, hanem világszerte. [1] Az évek óta csökkenő nyereség, a lassan, de szigorodó környezetvédelmi és kibocsátási sztenderdek, a folyamatos konszolidációs kényszer egyre inkább tovább rontotta/rontja az autógyártással foglalkozó vállalkozások távlati kilátásait. Az Európai Autógyártók Szövetsége szerint az új személyautók regisztrációja 24%-kal csökkent 2020-ban az előző évhez képest az EU-ban, az Egyesült Királyságban és az EFTA országaiban együttesen, mely a legjelentősebb visszaesés 1990 óta. [5;8] Magyarországon azonban egyre nagyobb szerepe van az autóipari termelésnek, a magyar exportérték több, mint harmadát az ágazatnak köszönhetjük. A járműgyártás aránya az ipari termelésben 2019-ben 27,7%-ot tett ki, míg 2001-ben ez az arány csupán 16,4% volt. A Covid-19-járvány elterjedése a járműszektort is nagy kihívások elé állította, hiszen 2020-ban Magyarországon 95.148 darab gépjármű nem készült el a koronavírus elterjedése miatt. [2; 9] Mivel világviszonylatban is kevesebb új autó került legyártásra az elmúlt évben, ebből következik az a tény, hogy a használtautó-tulajdonosok többsége inkább karbantartási, javítási munkaműveletek által kívánta gépjárművének állagát megőrizni, mintsem új autó vásárlásával. Ez a folyamat pedig az autóalkatrész-kereskedéssel foglalkozó, valamint szerelőműhelyek tevékenységét fellendítette. Kutatómunkánk során azt vizsgáltuk, hogy az előbb említett megállapítás helytálló-e országos szinten és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában.

Anyag és módszertan

Annak érdekében, hogy a megyére vonatkozó, kutatási eredményekből származó információk összehasonlíthatóvá váljanak, országosan 3 piacvezető autóalkatrész-kereskedéssel foglalkozó cég (Unix, Bardi, Inter Cars) adatait elemeztük a 2019/2020-as évek vonatkozásában. Ezen cégek kiválasztásakor törekedtünk arra, hogy országos szinten benchmark vállalkozások legyenek, illetve a megyében is megtalálható legyen mindhárom cég. A vagyoni és pénzügyi helyzet elemzéséhez szükséges adatokat az éves beszámolókból nyertük ki az e-beszamolo.im.gov.hu oldalról. Ezt követően az EMIS adatbázisból kigyűjtöttük a 2019-es és 2020-as évre vonatkozóan azon működő megyei cégeket, akiknek a tevékenységi kódjában a 441-es (gépjármű és alkatrészkereskedés) és a 4231-as (közúti jármű és alkatrész nagykereskedelem) iparági kód megjelent. Összesen 56 db olyan cég volt, amelynek székhelye Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt megtalálható. Tanulmányunkhoz ezen vállalkozások számára kérdőíveket küldünk ki online formában 2020 novemberében. Primer kutatásaink során két kérdőívet készítettünk. Az egyiket a megye autóiparában tevékenykedő, autókereskedéssel foglalkozó vállalatok gazdasági vezetőinek, hiszen ők a vállalat gazdasági teljesítményét, az általuk vezetett osztályok, részlegek tevékenységét komplexen átlátják, míg a másikat az előbb említett vállalatok nem vezetői beosztásban dolgozó munkavállalóinak juttattuk el. A kérdőíveket időtáv alapján is két részre bontottuk: az első hullám (2020. március 11. és 2020. június 30.), valamint az azt követő, második hullám kezdetéig tartó (2020. június 30. és 2020. november) időszakra. Tettük ezt azért, hogy megfigyeljük a két vizsgált időszak folyamatai közti eltéréseket és fejlődési folyamatokat. Zárt (45 db) és nyílt kérdéseket (8 db) alkalmaztunk, amelyek segítségével a Covid-19-járvány hatására a munkavállalók foglalkoztatási helyzetében és a vállalatok pénzügyi helyzetében bekövetkezett változásokat kívántuk feltárni. Az 56 vállalat közül 39 cégnek sikerült megszerezni az elérhetőséget, akiknek elektronikusan küldtük el kérdőíveinket. A kérésünk az volt, hogy kérdőíveinket a megkeresett vállalatoktól egy gazdasági vezető és legalább egy, nem vezető beosztásban álló munkavállaló töltsse ki. Akadtak olyan cégek, amelyek működési szabályzata nem engedélyezte a vezetők és az alkalmazottak számára a külső személyek által készített felmérésekben való részvételt, melyet közöltek is velünk. Többszöri felkérésre összesen hat hónap alatt a gazdasági vezetőknek szóló kérdőívünket 19, a munkavállalóknak szóló kérdőívünket 27 válaszadó töltötte ki. [4]

Országos betekintés három piacvezető autóalkatrész-kereskedéssel foglalkozó vállalat 2019/2020-as évi vagyoni, pénzügyi helyzetére

Országos szinten három piacvezető autóalkatrész-kereskedéssel foglalkozó vállalat (Unix, Bardi, Inter Cars) vagyoni és pénzügyi helyzetét dinamikus viszonyszám segítségével megvizsgálva (ahol a 2019. év adatait tekintettük 100%-nak) megállapítható, hogy 2019-ről 2020-ra mindhárom cég belföldi értékesítésé nettó árbevételének az átlaga növekedett (1. táblázat). Ez az értéknövekedés alátámaszthatja azt a korábbi megállapítást, hogy a fogyasztók új autó vásárlása helyett a már meglévő gépjárműveik javítását preferálták a 2020-as évben. Továbbá megállapítottuk, hogy a

személyi jellegű ráfordítások értéke az egyik vállalatnál jelentősen nőtt, míg a másik két cég esetében csökkenés volt tapasztalható. Míg az Unix Autó és Alkatrészkereskedelmi Kft. -nél 11,48%-os (1.532.490. 000 forintnyi), addig az Inter Cars Hungária Kft. esetében 4,99%-os (93.681.000 forintnyi) csökkenés figyelhető meg, amely a munkaerő-állomány csökkenésével magyarázható. A foglalkoztatottak száma az Unix Autó és Alkatrészkereskedelmi Kft.-nél 186 fővel, az Inter Cars Hungária Kft.-nél 5 fővel csökkent, míg a Bárdi Autó Magyarország Autóalkatrész-kereskedelmi Zrt.-nél 479 fővel nőtt a 2019-es évről a 2020-as évre vonatkozóan. A cégek tőkeerőssége átlagosan 2019-ről 2020-ra 10,41 százalékponttal nőtt, míg eladósodottságuk 11,65 százalékponttal csökkent, ezáltal javult az általános likviditásuk és a gyorsrátájuk értéke is. Ez utóbbi értékek arra utalnak, hogy az elemzett vállalatok a pandémia ellenére egyre stabilabb vagyoni háttérrel rendelkeztek. Emellett az elemzett vállalatok közül két cég esetén nőtt az árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatók értéke, ami arra utal, hogy a vizsgált eredménykategóriák szintjén több árbevétele maradt meg a vállalkozásoknak 2020-ban, mint 2019-ben. Ezen mutatók értéke az Inter Cars esetében minimálisan csökkent, azonban a három vállalkozás átlagát tekintve pozitív irányú fejlődés ment végbe. [3]

A mutató megnevezése	A változás mértéke (százalékpont) és iránya (2019/2020)			
	Bardi	Unix	Inter Cars	Átlag
Nettó árbevétel	+1,57	-5,13	+8,06	+1,5
Személyi jellegű ráfordítás	+25,56	-11,48	-4,99	+3,03
Tőkeerősség (Saját tőke/Összes forrás)	+14,34	+6,74	+10,16	+10,41
Eladósodottság foka (Kötelezettség/Összes eszköz)	-14,59	-6,23	-14,13	-11,65
Általános likviditási mutató értékének változása	+2,20	+0,42	+0,23	+0,95
Likviditási gyorsráta értékének változása	+0,57	+0,06	+0,04	+0,22
Működési ROS (ÜTE/Árbevétel)	+4,00	+3,36	-0,94	+2,14
Nettó ROS (Adózás utáni eredmény/Árbevétel)	+4,02	+4,39	-2,50	+1,97

1. táblázat: Az autóalkatrész-kereskedéssel foglalkozó piacvezető hazai cégek vagyoni és pénzügyi mutatóinak változása a 2019-es évről 2020-ra

Forrás: saját számítás eredménye a [3] adatai alapján

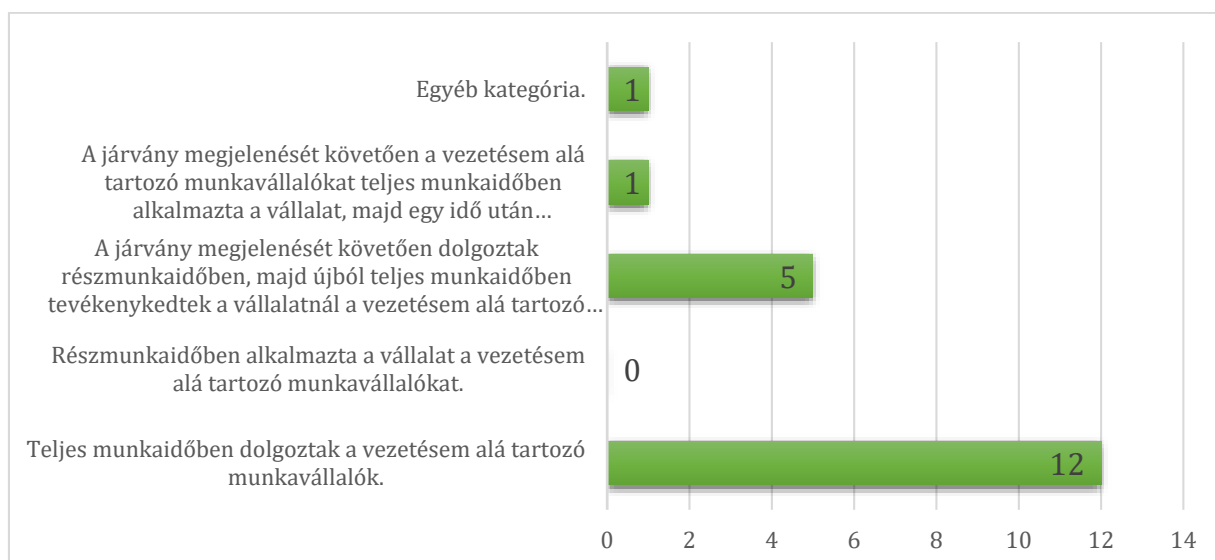
Megállapítható tehát, hogy ezen elemzett 3 benchmark vállalkozás átlagmutatói esetében a 2020-as évben a pandémia okozta vagyoni, pénzügyi és foglalkoztatási helyzetre vonatkozó változások pozitív irányú változásokat eredményeztek.

A kérdőívet kitöltő munkavállalók foglalkoztatási helyzetében bekövetkezett változások a Covid-19-járvány elterjedését követően

Az előbb megismert információk ismeretében azt vizsgáltuk tovább, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gépjármű-, és alkatrész-kereskedelemben, valamint gumibroncsgyártásban résztvevő vállalkozásinak vagyonmértékére a pandémia térhódítása milyen hatással volt, illetve hogy ezen cégeknek sikerült-e a munkavállalóikat megtartani, milyen módon tudták megteremteni a dolgozóik számára a távmunka lehetőségét. Továbbá kiemelten vizsgáltuk az alkalmazottak munkarendjét, munkabérének alakulását, emellett tájékozódunk a munkavállalók munkavégzésének helyszínéről, a szükséges munkaeszközöikről, az online platformok használatáról. Cserháti és szerzőtársai végeztek egy modellszámítást, mely alapján a járműgyártásban a munkahelyek 21,7%-a lenne elvégezhető távolról, rugalmas módon, ami elég magas arány, bár ez a becsült nemzetgazdasági átlag (28,7%) alatt van [1]. Ezen arányszámhoz képest vajon a megyében a vizsgált iparágban milyen érték rajzolódott ki a pandémia első hullámának idején?

1. A munkavállalók foglalkoztatási helyzetére vonatkozó információk a vezetőknek szóló kérdőív kérdéseire adott válaszok alapján

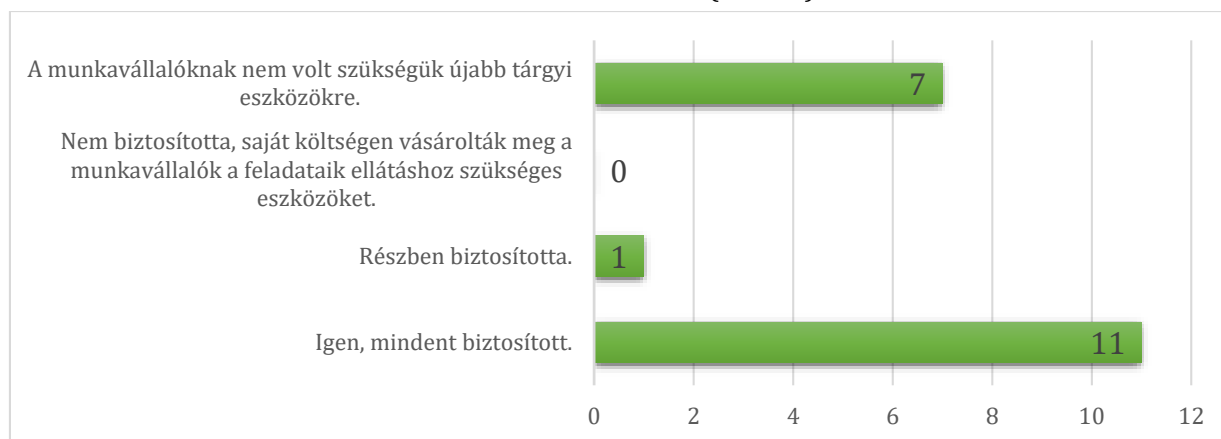
A válaszadó vezetők többségének (63,16%) az irányítása alá tartozó munkavállalók teljes munkaidőben dolgoztak az első hullám ideje alatt (1. ábra), míg 26%-nak alkalmazottai először részmunkaidőben, majd újból teljes munkaidőben tevékenykedtek.

1. *ábra: A válaszadó vezetők irányítása alá tartozó munkavállalók foglalkoztatási helyzete 2020. március 11. és 2020. június 30. között*
Forrás: saját kutatás eredménye

Csupán 5%-a volt azoknak a vezetőknek az aránya, akiknek munkavállalóit a vállalat a vírus elterjedését követően először teljes munkaidőben, majd egy idő után részmunkaidőben alkalmazta, és a vezetők egy minimális része (5%-a) alá tartozó munkavállalókat a cég alkalmi munka keretében foglalkoztatta. A 2020. június 30. utáni időszakban 1%-kal nőtt azoknak a válaszadó vezető beosztásúaknak a száma, akiknek a beosztottjai teljes munkaidőben tevékenykednek már a vállalatnál, és részmunkaidőben mindössze a válaszadók 5%-ának alkalmazottai dolgoznak. Összevetésként Magyarországon 2020 első negyedévében a teljes foglalkoztatott lakosságon belül 5,45% volt azoknak az aránya, akik részmunkaidőben dolgoztak. [7]

A megkérdezett vezetők 26%-a nyilatkozta azt, hogy a járvány elterjedését követően az irányítása alá tartozó foglalkoztatottaknak szüksége volt újabb eszközökre munkájuk elvégzéséhez, melynek 92%-át teljes egészében, 8%-át pedig részben tudta biztosítani a vállalat. A válaszadó főnökök 32%-ának beosztottjai kaptak internethozzáférést vállalatuktól az otthoni munkavégzés idejére. 21% volt azoknak az aránya, akiknek alkalmazottai távmunkát végeztek – ezzel közelítve megyei szinten a Cserhádi és társai által készített országos felmérés adataihoz –, azonban internethozzáférést nem biztosított számukra a vállalat (2. ábra).

2. ábra: A távmunkához szükséges tárgyi eszközök biztosításának aránya

Forrás: saját kutatás eredménye

2. A munkavállalók foglalkoztatási helyzetére vonatkozó információk a munkavállalóknak szóló kérdőív kérdéseire adott válaszok alapján

A válaszadó munkavállalók többsége (51,9%) teljes munkaidőben dolgozott a Covid-19-járvány első hullámának teljes ideje alatt. 2020. március 11. és 2020. június 30. között csupán a válaszadók 11%-a dolgozott több, mint 3 hónapig részmunkaidőben (2. táblázat).

Munkarend	A megkérdezett munkavállalók aránya (%)
Részmunkaidő (1 hónapnál rövidebb ideig)	29,6
Részmunkaidő (több, mint 1 hónapig, de kevesebb, mint 3 hónapig)	7,4
Részmunkaidő (több, mint 3 hónapig, de kevesebb, mint 5 hónapig)	11,1

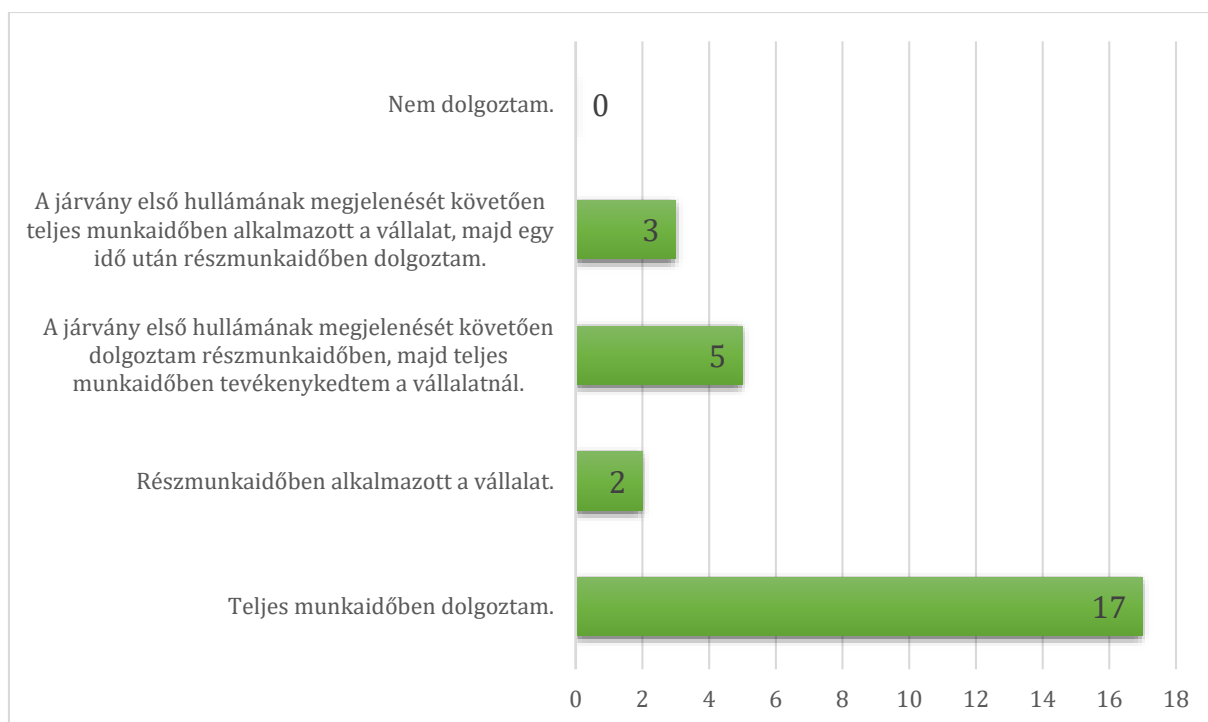
Nem dolgozott részmunkaidőben	51,9
-------------------------------	------

2. táblázat: A megkérdezett munkavállalók munkarendjének alakulása a 2020. március 11. és 2020. június 30. közötti időszakban

Forrás: saját kutatás eredménye

A munkaidő-csökkentésben érintett alkalmazottak többségét 1 hónapnál rövidebb ideig foglalkoztatták részmunkaidőben. 5 hónapnál tovább egyik válaszadó sem dolgozott csökkentett munkaidőben. 2020. június 30. óta a válaszadók 93%-át teljes munkaidőben foglalkoztatta a vállalatuk, 7%-a dolgozott részmunkaidőben (3. ábra), de 2021 novemberében már teljes munkaidőben tevékenykedett. A részmunkaidőben alkalmazottak majdnem háromnegyede a munkaadójuk kérésére dolgozott csökkentett munkaidőben, míg negyedének saját döntése volt. A megkérdezettek 33%-ának változott munkabérének összege a járvány elterjedését követően. 56%-uknak 0-25%-kal, 11%-uknak 25-50%-kal csökkent, 33%-uknak 0-25%-kal nőtt a fizetése. A munkabércsökkentésben érintett alkalmazottak többségének a megváltozott munkarend nem okozott nehézséget, kiadásait tudta fedezni megtakarításaiból. A válaszadók körülbelül hetede nehezen tudta megoldani saját vagyonaiból a kiadásainak a finanszírozását. A 27 válaszadó közül 1 munkavállaló volt, aki csak kölcsön felvételével tudta eltartani családját.

Az IHS Markit közleménye szerint a Covid-19- járvány elterjedése előtt az autóiparban különösen gyakori volt a munkavállalók bérének emelésére irányuló rövid sztrájkok tartása. A szakértők szerint a pandémia negatív következményeinek hatására ezek várhatóan ritkábban kerülnek majd megrendezésre. [6]

3. ábra: A válaszadó munkavállalók foglalkoztatási helyzete

2020. március 11. és 2020. június 30. között

Forrás: saját kutatás eredménye

A felmérésben részt vevő munkavállalók 19%-ának megváltozott a munkavégzésének helyszíne a Covid-19-járvány elterjedését követően. Az utóbbi csoportba tartozók dolgoztak a vállalat által biztosított irodában, gyárban, de voltak olyan feladataik, amelyeket otthonról is elvégezhettek. A megkérdezett alkalmazottak hetedének volt szüksége újabb eszközökre a munkája elvégzéséhez a járvány berobbanása után. A legtöbbjük a maszkot, a védőkesztyűt, a digitális hőmérőt jelölte meg. A munkavállalók általában megkapták ezeket az eszközöket az alkalmazóiktól, csupán 2 foglalkoztatott nyilatkozott úgy, hogy részben magának kellett beszereznie ezeket a felszereléseket. Emellett 5 olyan válaszadó volt, akiknek a munkájuk elvégzéséhez nélkülözhetetlen internethozzáférést nem biztosította a vállalat. A megkérdezett alkalmazottak 63%-ának nem történt változás a munkavégzésének mennyiségében a járvány elterjedését követően, 18,5%-uk több és ugyanennyien kevesebb időt töltöttek munkával, mint a járvány elterjedése előtt. A válaszadók több, mint 20%-a nehezebb, több gondolkodást igénylő feladatokat kapott, mint a koronavírus elterjedése előtt. A megkérdezettek 30%-a nyilatkozott úgy, hogy tartottak cégükönél online értekezleteket, tárgyalásokat.

	Az ügyfelekkel való kommunikálás céljából	A munkavállalókkal való kommunikálás céljából
Használtak új platformokat	25,9%	25,9%
A gyakran használt online platformok megnevezése	Teams, Skype, Microsoft Outlook, Facebook, e-mail	Teams, Whatsapp

3. táblázat: Az online platformokat alkalmazó cégek a vizsgált vállalatokon belüli aránya, valamint az általuk használt online platformok megnevezése
 Forrás: saját kutatás eredménye

A vállalatok a munkavállalókkal és az ügyfelekkel való napi kapcsolattartás céljából a leggyakrabban a Teams és a Whatsapp nevű online platformokat használták (3. táblázat). Míg az ügyfelekkel való kapcsolatot a Teams, a Skype, Microsoft Outlook, a Facebook alkalmazás, valamint e-mailek segítségével őrizték meg. A válaszadók negyede alkalmazná a használt platformokat a járványügyi helyzet megszűnése után is. Főleg a Facebook, a Teams nevezetű platformokon, valamint az e-mailben történő megbeszéléseket tartanák meg. Ezen kívül az online tanfolyamok is népszerűvé váltak. Emellett a munkavállalóknak készített kérdőíves felmérésünk során az alkalmazottaknak a vállalatuk vezetői által bevezetett intézkedésekre vonatkozó véleményeiről is informálódtunk. A vizsgálat eredményei szerint számos munkavállaló úgy véli, a gyakoribb fertőtlenítés, emberi kontaktok leszűkítése, a másfél-két méteres távolságtartás, a kézmosások megszüntetése, a személyre szabott védekezés, a maszkhasználat, a folyamatos testhőmérséklet-mérés, az online platformokon való kommunikálás, az egykörös állásinterjúk, a részmunkaidőben/távmunkában való foglalkoztatás bevezetése, az online dolgozói torna meghirdetése hozzájárulhat ahhoz, hogy a Covid-19-járvány elterjedése után is zökkenőmentesen tudják végezni munkájukat. Akadtak olyanok is, akik a munkavállalók részmunkaidőben való foglalkoztatását, a kollégáik elbocsátását, a maszkhasználat és a távolságtartás bevezetését, az üzletek 15:00 óra utáni bezárását, a munkavállalók csoportokra osztását, a plexifalak felszerelését nem tartották célravezető intézkedésnek. Az utóbbi intézkedések több munkavállaló szerint is hátráltatják őket a munkavégzésben. Ezen kívül a válaszadó foglalkoztatottak nyilatkozata

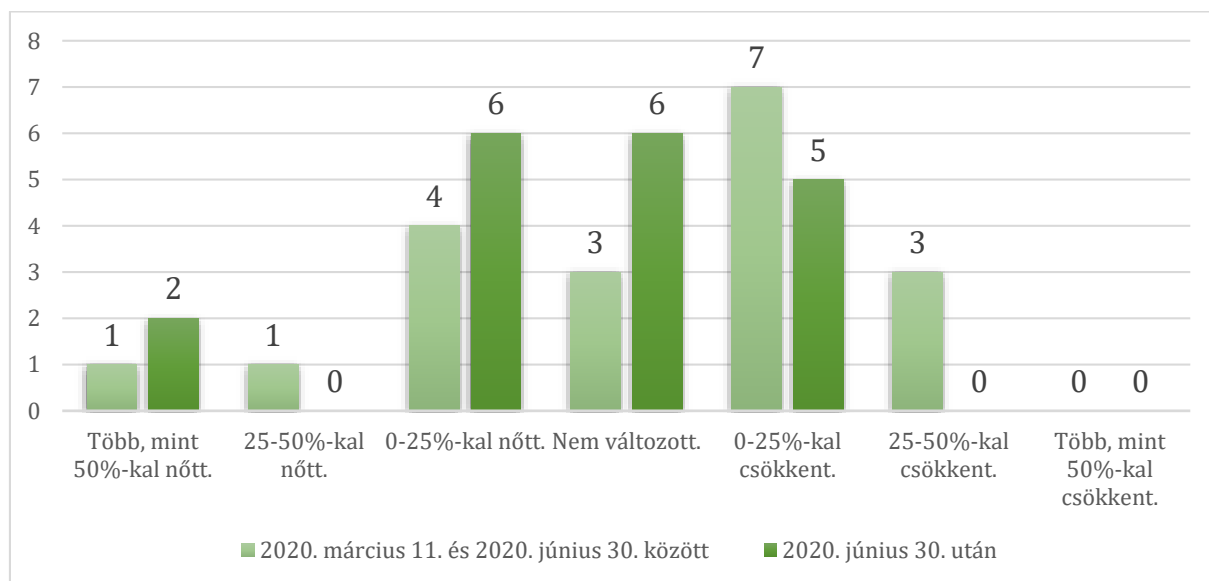
alapján az időbeosztás felborulása, a kártyás fizetések iránti igény megnövekedése, a fogyasztók vásárlási szándékának csökkenése, az oxigén generátoros fertőtlenítések számának gyarapodása, a kollégák megbetegedése is nagyban megváltoztatta a munkavégzésüket.

A Covid-19-járvány hatásainak vizsgálata a vállalatok vagyoni helyzetét illetően

A kérdőíves felmérésünk idején (2020. november) a vállalkozások vezetői számára még nem készültek el a 2020-as évre vonatkozó beszámolók, viszont megközelítő tájékoztatással tudtak szolgálni az alábbiak vonatkozásában.

1. A vizsgált vállalatok által forgalmazott termékek/nyújtott szolgáltatások megrendeléseinek és mérlegtételeinek változása

A válaszadó cégek - 2020. március 11. és 2020. június 30. között - 53%-ánál csökkent a megrendelések száma, 16%-nál nem változott, míg 31%-nál növekedést történt (4. ábra). Az enyhítés időszakától - 2020. június 30-tól - 2020 novemberéig terjedően az előbbi értékek pozitív irányba történő változásáról számoltak be a vezetők. Ezt támasztja alá az is, hogy a válaszadó cégek 26%-a érezte már csak megrendeléseik csökkenését (ez 30 százalékpontos javulás), 32%-nál azonos, míg 42%-nál emelkedés ment végbe.

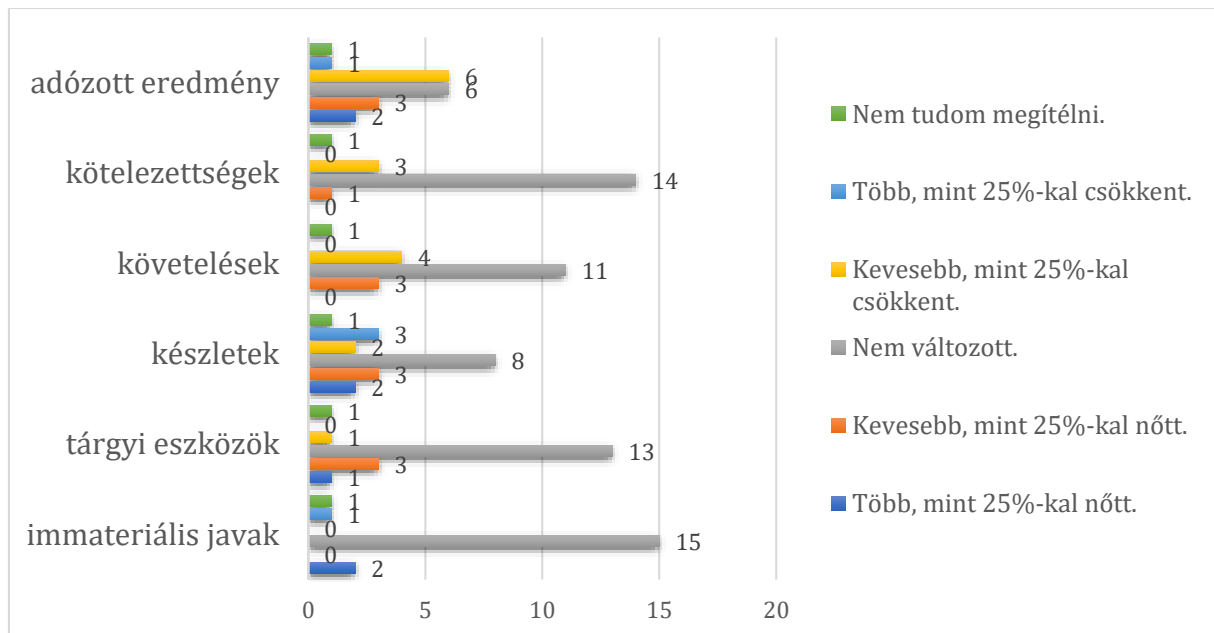

4. ábra: A vizsgált vállalatok által forgalmazott termékek/nyújtott szolgáltatások megrendeléseinek változása a Covid-19-járvány hatására

Forrás: saját kutatás eredménye

A megrendelések számában bekövetkezett változások hatására a vizsgált vállalatok 80%-ának csökkent a bevétele. Ezeknek a vállalkozásoknak a 75%-a nem tudta pótolni a kieső bevételt, míg a problémára megoldást találók nyitottak olcsóbb termékek értékesítése felé. Az egyik vállalat maszkok gyártásával, míg egy másik pedig autókozmetikai szolgáltatásokkal kezdett el foglalkozni, többen pedig állami támogatást vettek fel.

Amennyiben az ezen cégek vagyommérlegében bekövetkezett változásokat megnézzük, láthatjuk, hogy a megkérdezettek közül a befektetett eszközeiket alig páran tudták növelni. Mindössze 2 cégnek nőtt 25%-kal a járvány elterjedését követően az immateriális javak értéke (5. ábra), míg a tárgyi eszközöket illetően ez 4 cég volt. Csökkenés 1 cégnél volt észlelhető. A vizsgált cégek több, mint felének változott meg a készleteinek értéke: 26%-nak csökkent, 42%-ának nem változott, míg szintén 26%-nak nőtt a készletértéke. A készleteken belül a válaszadók 32%-ánál lépett fel anyagihiány. Az ebből fakadó problémákat a megkérdezett vezetők a nem és a hibásan teljesített megrendelések újraszervezésével, külső speditőr bevonásával, más beszállító keresésével, a létszám átcsoportosításával igyekeztek megoldani. Volt olyan vállalat is, amelynél az átfutási idő növekedett meg az ügyfeleknek történő szállításnál. A követelések értéke a megkérdezett vállalkozások 37%-ánál változott (ebből 16%-nál csökkenés figyelhető meg), addig a kötelezettségek értéke csak 26%-uknál. A legtöbb megkérdezett vállalkozásnak (63%) a vizsgált mérlegtételek közül az adózott eredményének értéke módosul (26%-nál növekedés várható, 37%-nál csökkenés várható). Ezen mérlegtétel kedvezőtlen alakulása feltehetően a kisebb cégeknél ment végbe, míg a növekedés a benchmark vállalatokhoz hasonlóan a nagyobbaknál.

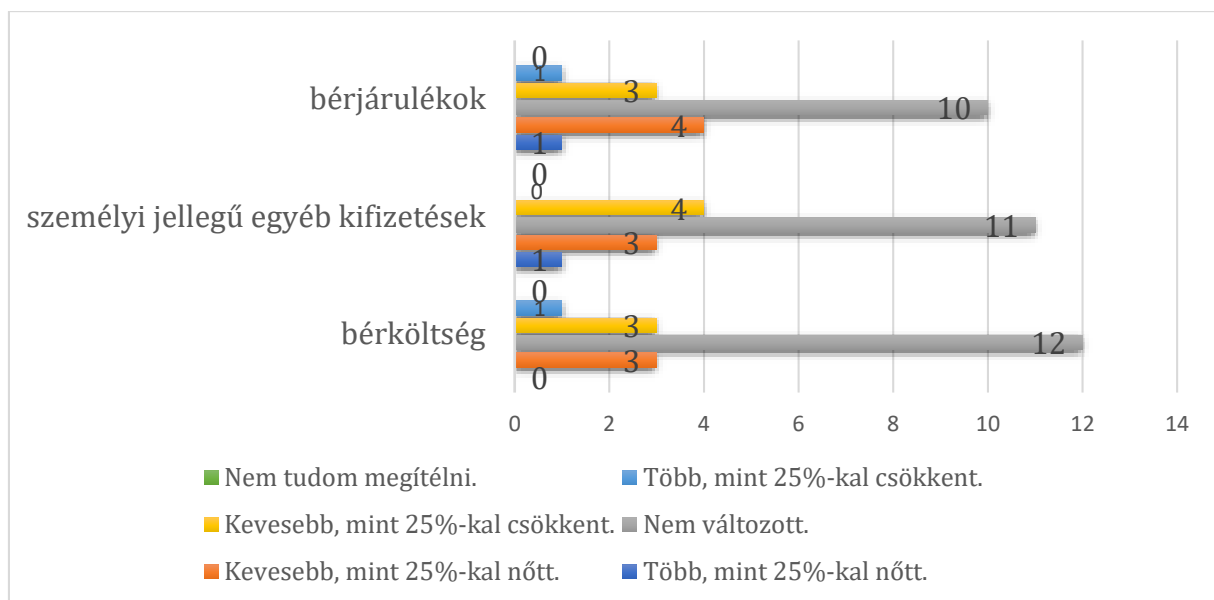
5. ábra: A vizsgált vállalatok mérlegtételeinek a 2019-es évről a 2020-as évre vonatkozó változása a Covid-19-járvány elterjedését követően
 Forrás: saját kutatás eredménye

2. Költséggazdálkodása, személyi jellegű ráfordítások alakulása

A 19 válaszadó megyei vállalkozás különböző módon csökkentette költségeit. A megkérdezett cégekből 3 szüneteltette a hitelvisszafizetést a moratórium idején, 9 új beszállítókat keresett. 6 cég a bérelt eszközök, épületek, helyiségek, csarnokok díjának csökkentésével tudta orvosolni a vállalat pénzügyeiben bekövetkezett problémákat. Akadt olyan vállalkozás is, amelyik logisztikai optimalizációval, a nem rentábilis árukiszállítások és a csekély árréssel rendelkező termékek saját járművel történő szállításainak kihagyásával, a nélkülözhető kiadások csökkentésével, a

rendezvények szervezésének, valamint a bel- és a külföldi utak törlésével, létszámstoppal, az oktatásokra, a továbbképzésekre fordított összegek csökkentésével próbálkozott.

A megkérdezett vállalkozások 16%-a kényszerült munkaerő elbocsátására a Covid-19-járvány elterjedését követően. Közöttük volt olyan cég, amelyik a kölcsönzött munkaerő-állományt építette le, míg mások a nem termelő területen, a humán erőforrás területén tevékenykedő, illetve a szakmai gyakorlatukat teljesítő alkalmazottaktól váltak meg. A „gazdaság újbóli beindulását” (2020. június 30.) követően a megkérdezett vállalatok 25%-ának volt szüksége több munkaerőre, mint amennyivel a „gazdasági romlás” (2020. március 11. és 2020. június 30. között) idején rendelkezett. Többségük úgy nyilatkozott, hogy viszonylag könnyen talált megfelelő szakembert a hiányzó pozíció betöltésére. A válaszadó cégek 21%-ánál a bérköltségek, bérjárulékok és a személyi jellegű egyéb kifizetések csökkentek a válság első hulláma idején. Átlagosan a cégek majd 60%-ánál azonban a személyjellegű ráfordításokban nem történtek változások, míg átlagosan 19%-uknál növekedés volt megfigyelhető a különböző kategóriákban.

6. ábra: A vizsgált vállalatok személyi jellegű ráfordításainak változása a Covid-19-járvány elterjedését követően

Forrás: saját kutatás eredménye

A 19 megkérdezett vállalat közül csupán 1 vállalat vett fel hitelt a járvány berobbanását követően. Az utóbbi cég az MNB Növekedési Hitelprogram keretében nyújtott hitelt vette igénybe. A vállalatok többségének (68,4%) nem változott a már meglévő hitelek adósságszolgálatának, visszafizetési kötelezettségeinek értéke. Több, mint 20%-uk igénybe vette a hitelmoratóriumot, 10,5%-ának más okból csökkent az utóbbi mérlegtétel értéke. A megkérdezett 19 vállalat közül 5 vett fel állami támogatást a járvány elterjedését követően. 4 cég az 50%-os bértámogatást vette igénybe csökkentett munkaidő mellett, 1 vállalat beruházási támogatást vett fel, amit új raktáracsarnok építésére fordított.

Következtetések

A koronavírus világméretű terjedésének hatására eddig még soha nem tapasztalt körülmények között kellett a 2020-as év második negyedévében a gazdaság minden szektorának - így a kutatásunk fókuszában álló gépjármű-, és alkatrész-kereskedéssel valamint gumibrocsgyártással is foglalkozó vállalkozásoknak- helytállniuk. A kialakult új, eddig soha nem tapasztalt gazdasági és egészségügyi körülményekhez mind a vezetőknek, mind a beosztottnak rugalmasan kellett alkalmazkodniuk, új munkaeszközök beszerzésére, új munkamódszerek elsajátítására volt szükség. Elmondható a 3 megvizsgált benchmark cég vonatkozásában, hogy nekik a 2020-as évet összességében véve pozitívan sikerült zárniuk mind vagyoni, mind pénzügyi szempontból munkaerőállományuk viszonylagos állandósága mellett. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, mint az ország egyik gazdasági fejlettség szempontjából legelmaradottabb megyéjében, a Covid-19-járvány első hulláma nagyon megnehezítette a kérdőíves vizsgálat alá vont cégek mindennapjait. Az első hullám ideje alatt a megkérdezett vállalatok 53%-ánál a megrendelések visszaesése történt, 32%-uknál pedig a munkavállalók foglalkoztatási helyzetében is negatív változások mentek végbe. A munkaidő-csökkentés (részmunkaidős foglalkoztatás) az alkalmazottak 37%-át, mely együtt járt munkabérek csökkenésével (a válaszadó munkavállalók 66%-ának csökkenet a bére). A vizsgált vállalatok 80%-ának csökkent a bevétele, de csak 37%-ának az adózott eredménye. Ennek az az oka, hogy a vezetők a költségcsökkentés különböző formáival éltek, reagálva minél előbb a kialakult gazdasági helyzetre. A kezdeti nehézségek után (2020. június 30. - 2020. november) azonban mind gazdasági, mind pedig munkaerő téren rendeződni kezdtek a folyamatok, és hasonlóan a bemutatott 3 piacvezető céghez, a munkaerő létszámát visszaállítani. Ez annak is köszönhető, hogy a cégek vezetői és a munkavállalók is rugalmasan tudtak hozzáállni a kialakult helyzethez. Napjainkban a digitalizáció óriási léptekkel fejlődik. A járványügyi helyzetben ezzel minden vállalatnak lépést kell tartani az életben maradás érdekében. A pandémia rávilágította az autópárhazban tevékenykedő, autókereskedéssel foglalkozó cégeket is arra, hogy a haladás csak a megfelelő infrastrukturális háttér, a modern számítástechnikai eszközök megléte és a dolgozók IT-tudásának folyamatos fejlesztésével lehetséges. Ennek következménye, hogy a jövőben a cégek munkavállalóinak folyamatosan új készségeket kell majd elsajátítaniuk, amelyek segítségével képesek lesznek a digitális technológia eszközeinek mindennapi használatára. Az informatikai fejlődés hatására a vállalatok foglalkoztatási struktúrájának átalakítására is számíthatunk. A szakértők szerint kevesebb adminisztrációs tevékenységet, fizikai összeszerelést, hagyományos értékesítést ellátó alkalmazottra lesz szükség. Ezzel szemben többek között a mesterséges intelligencia szakértői, az üzleti fejlesztők, az adatelemzők, a robotikai mérnökök, az adatbázis- és hálózati szakértők rendkívül keresettek lesznek az autókereskedéssel foglalkozó vállalatok körében. Ezen említett szakemberek alkalmazásán túl a szektorban tevékenykedő cégeknek informatikai beruházásokra is jelentős összegeket kell fordítaniuk, hiszen az ebben a szektorban tevékenykedő cégek számára is nélkülözhetetlenek az új technológiák (pl. kiberbiztonság, big data elemzések, az IOT technológiák) adaptálása. [1]

Úgy véljük, hogy a kérdőívet kitöltő vállalkozások vezetői felismerték az iparágban megjelenő, a Covid-19-járvány okozta kedvező és kedvezőtlen tényezőket, melyekre képesek voltak kellő

rugalmassággal reagálni, hiszen ha csak az informatika oldalról nézzük a dolgot, akkor a megkérdezett cégvezetők egynegyede nyilatkozta azt, hogy alkalmazná a járványügyi helyzet megszűnése után is azokat az online platformokat, melyeket az első hullám idején használtak. Ez biztató okot enged annak előrevetítésére, hogy ezek a cégek az egészségügyi előírásokat betartva képesek a jövőben megjelenő újabb járványügyi helyzet okozta nehézségek leküzdésére is. A vezetők látják az előttük álló fejlesztendő területeket, számolnak velük, legyen szó beruházásról, fejlesztésekről vagy éppen a foglalkoztatási formákról.

Irodalomjegyzék

- [1] Cserháti Ilona – Keresztély Tibor – Takács Tibor (2021): KÖZ-GAZDASÁG 2021/1. Versenyképesség és foglalkoztatás az autóiparban. 11 p.
- [2] Dávid Gábor – Jakovác Katalin – Lajó Adrienn (2020): A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai. Állami Számvevőszék. 54 p.
- [3] Elektronikus Beszámoló Portál (2021): letöltés ideje: 2021. 08. 10.
<https://e-beszamolo.im.gov.hu/>
- [4] EMIS (2021): emis.com/php/campanies/screener? letöltés ideje: 2021.03.28.
- [5] Fabók Bálin (2021): Rekordmértékben estek tavaly az európai autóeladások. G7 EKONOMI. 2021. január.19. letöltés ideje: 2021.03.22.
<https://g7.hu/adat/20210119/rekordmertekben-estek-tavaly-az-europai-autoeladasok/>
- [6] IHS Markit Customer Care (2021): Hungary Country/Territory Report. letöltés ideje: 2021. 08. 18.
- [7] Központi Statisztikai Hivatal (2020): Foglalkoztatottak száma rész- vagy teljes munkaidős foglalkozásuk szerint, nemenként. letöltés ideje: 2021. 07. 30.
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf008.html
- [8] Mészáros R. Tamás (2021): A techszektor maga alá gyúrná, de minimum megcsapolná az autóipart. G7 EKONOMI. 2021. február 22. letöltés ideje: 2021.03.20.
<https://g7.hu/vilag/20210222/a-techszektor-maga-ala-gyurne-de-minimum-megcsapolna-az-autoipart/>
- [9] MGOE (2020): Ennyi autó nem készült el a koronavírus miatt Európában. letöltés ideje: 2021.03.25.
<https://www.mgoe.hu/ennyi-auto-nem-keszult-el-koronavirus-miatt-europaban>